

Oporezivanje plaća

Kranjčević, Josipa

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The Polytechnic of Rijeka / Veleučilište u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:125:342752>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Rijeka Digital Repository - DR PolyRi](#)

VELEUČILIŠTE U RIJECI

Josipa Kranjčević

OPOREZIVANJE PLAĆA

(specijalistički završni rad)

Rijeka, 2019.

VELEUČILIŠTE U RIJECI

Poslovni odjel

Specijalistički stručni studij Poduzetništvo

OPOREZIVANJE PLAĆA

(specijalistički završni rad)

Mentor:

Denis Buterin

Studentica:

Josipa Kranjčević

MBS: 2423000145/17

Rijeka, rujan 2019.

VELEUČILIŠTE U RIJECI

Poslovni odjel

Rijeka, 1.04.2019.

ZADATAK
za specijalistički završni rad

Pristupnici Josipi Kranjčević

MBS: 2423000145/17

Studentici specijalističkog studija Poduzetništvo izdaje se zadatak završni rad –
tema specijalističkog završnog rada pod nazivom:

Oporezivanje plaća

Sadržaj zadatka:

Istražiti relevantne značajke poreza, poreznih oblika i poreznih struktura. Posebnu pozornost posvetiti porezu na dohodak. Analizirati porez na dohodak u zemljama OECD-a te u Republici Hrvatskoj. Usporediti značajke poreza na dohodak u RH s odabranim zemljama OECD-a te dati preporuke za eventualnu izmjenu porezne strukture. Rezultate istraživanja sustavno prikazati u zaključku.

Rad obraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta u Rijeci.

Zadano: 1.4.2019.

Predati do: 15.9.2019.

Mentor:

Pročelnica odjela:

Mr.sc. Denis Buterin

Mr.sc. Anita Stilin

Zadatak primila dana: 1.4.2019.

Josipa Kranjčević

Dostavlja se:
- mentoru
- pristupnici

IZJAVA

Izjavljujem da sam specijalistički završni rad pod naslovom OPOREZIVANJE PLAĆA izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora Mr.sc. Denisa Buterina.

Josipa Kranjčević

(potpis studenta)

SAŽETAK

Ovaj završni rad bavi se temom oporezivanja plaća. Porezi u moderno vrijeme predstavljaju najznačajniji instrument prikupljanja prihoda; putem ubiranja poreza država dolazi do najvećeg iznosa prihoda. Svaka država ima vlastiti porezni sustav kojeg karakteriziraju brojne specifičnosti. Na sustav oporezivanja u pojedinoj državi utječu čimbenici poput veličine zemlje, broja stanovnika, nezaposlenosti, pripadnosti pojedinim ekonomskim asocijacijama i geopolitičkog položaja i sl.

Porez na dohodak definira se kao izravni porez, dakle kao porez koji se nameće izravno na dohodak osobe ili kućanstva koji bi trebali snositi porezni teret. Ovaj porezni oblik u Republici Hrvatskoj prvi put je uveden 1994. godine, a od tog razdoblja uvedene su određene promjene u Zakonu o porezu na dohodak.

U radu će se analizirati povijest poreza na dohodak, kao i njegovo uvođenje i značajke u Republici Hrvatskoj i zemljama članicama OECD-a. Također, u radu će se razmatrati i usporediti osnovni elementi oporezivanja dohotka od rada u Republici Hrvatskoj i u odabranim OECD državama.

Ključne riječi: porez, porez na dohodak, Republika Hrvatska, OECD države.

Sadržaj:

1. UVOD	1
2. OSNOVNO O POREZU	3
2.1. Definicija poreza.....	3
2.2. Razvoj poreznih oblika	6
2.3. Porezni sustav Republike Hrvatske	8
3. POREZ NA DOHODAK	12
3.1. Pojam dohotka	13
3.2. Povijest oporezivanja poreza na dohodak.....	14
3.3. Porezna osnovica i predmet oporezivanja	15
4. POREZ NA DOHODAK U OECD ZEMLJAMA	17
4.1. Obilježja poreznih izdataka u OECD zemljama	19
4.2. Analiza poreza na dohodak u odabranim OECD zemljama	20
5. POREZ NA DOHODAK U REPUBLICI HRVATSKOJ	23
5.1. Osnovica poreza na dohodak	25
5.2. Stope poreza na dohodak	26
5.3. Dohodak od nesamostalnog rada	27
5.4. Utvrđivanje plaća za rad iz radnog odnosa	28
5.5. Oporezivanja plaća u Republici Hrvatskoj i usporedba s odabranim OECD zemljama	31
6. ZAKLJUČAK	37
POPIS LITERATURE	39
POPIS SLIKA I TABLICA	42

1. UVOD

Porezni sustav podrazumijeva ukupnost poreza koji funkcioniraju u pojedinoj zemlji. Pred suvremeni porezni sustav postavljaju se zahtjevi poput unifikacije i usklađivanja poreznih propisa. Nadalje, „dobar“ porezni sustav karakterizira jednostavnost i pravednost u oporezivanju.

Porezni sustav Republike Hrvatske je pluralan sustav, dakle ima više poreznih oblika. Porezni oblici u Hrvatskoj su državni, županijski, gradski ili općinski te zajednički porezi. Glavna načela poreznog sustava Republike Hrvatske podrazumijevaju poreznu neutralnost te omogućivanje ravnomjerne i pravedne raspodjelu poreznog tereta.

Porez na dohodak je u suvremeno doba jedan od najvažnijih poreznih oblika. Prvi oblik ovog poreza zvao se glavarina, a uveden je u Engleskoj 1798. godine za potrebe financiranja rata s Napoleonom. Najvažnije karakteristike ovog poreznog oblika su velika financijska izdašnost, kompliciranost i elastičnost. Porez na dohodak u Republici Hrvatskoj prvi put je uveden 1994. godine. Ovaj porezni oblik spada u zajedničke poreze i odnosi se na fizičke osobe po načelu teritorijalnosti.

Dohodak podrazumijeva razliku između primitka i izdatka za određeno obračunsko razdoblje. Izvori dohotka mogu biti od nesamostalnog rada i od samostalne djelatnosti. Dohodak od nesamostalnog rada podrazumijeva plaću, mirovine i primitak po osnovi povoljnih kamata, dok dohotak od samostalne djelatnosti podrazumijeva dohodak od djelatnosti koja se obavlja na temelju obavljanja obrta ili poljoprivrede. Također, izvori dohotka mogu biti dohodak od kapitala, dohodak od imovine i imovinskih prava.

S obzirom na važnost poreza na dohodak, predmet istraživanja ovog završnog rada je oporezivanje plaća; kroz analizu u ovom završnom radu istražiti će se povijest uvođenja poreza na dohodak, te njegova primjena i karakteristike – u Republici Hrvatskoj te u državama OECD članicama.

OECD, odnosno Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, je međunarodna ekonomska organizacija osnovana 14. prosinca 1960. godine. Glavni ciljevi ove organizacije su unapređivanje gospodarskog rasta zemalja članica, povećanje životnog standarda u zemljama članicama te doprinos razvoju svjetskog gospodarstva. Organizacija danas broji 35 članica.

Kroz rad će se ukratko objasniti osnovne karakteristike poreznih sustava OECD članica te će se usporediti njihovi porezni sustavi s poreznim sustavom Republike Hrvatske. Poseban naglasak bit će na porezu na dohodak kao jednom od najvažnijih poreznih oblika suvremene države.

Cilj rada je objasniti oporezivanje plaća u Republici Hrvatskoj, analizirati samo uvođenje poreza na dohodak u državi te posljedice uvođenja ovog poreza, kao i sumirati izmjene koje su kroz godine uvođene u Zakonu o porezu na dohodak.

Rad će se sastojati od šest osnovnih cjelina. U uvodnom dijelu rada objašnjavaju se predmet i cilj istraživanja, te struktura samog rada.

U drugom poglavlju objašnjava se definicija poreza, razvoj poreznih oblika te porezni sustav Republike Hrvatske.

Treće poglavlje bavi se porezom na dohodak – u ovom poglavlju analizira se pojam dohotka, porezna osnovica i predmet oporezivanja te povijest oporezivanja na dohodak.

U četvrtom poglavlju objašnjava se porez na dohodak u OECD zemljama, kao i općenito obilježja poreznih izdataka u ovim zemljama

Peto poglavlje analizira porez na dohodak u Republici Hrvatskoj – u ovoj cjelini objašnjavaju se stope poreza na dohodak, dohodak od nesamostalnog rada te utvrđivanje plaća iz radnog odnosa. Također, u ovom poglavlju analizira se oporezivanje plaća u Republici Hrvatskoj te se oporezivanje uspoređuje s odabranim OECD zemljama.

Konačno, posljednji dio će donijeti zaključna razmatranja i ostvarene ciljeve u obrađivanju teme ovog završnog rada.

Na kraju rada nalazit će se popis korištene literature te popis slika i tablica.

2. OSNOVNO O POREZU

Porezi predstavljaju najznačajniji instrument prikupljanja prihoda u svakoj državi. Oni su zapravo oblik prisilnog davanja koji nameće država, a koji nije namjenski usmjeren i koji nema izravnu protuučindbu. Dakle, porezi su obvezna davanja koja bez izravne i trenutačne protuusluge država uzima od osoba i poduzeća da bi pomoću prikupljenog novca financirala javne rashode. (Jurković, 2002., 125.)

U ovom poglavlju završnog rada objasnit će se točna definicija poreza i poreznih oblika, kao i njihov povijesni razvoj. Nadalje, u ovom poglavlju analizirat će se i osnovne značajke poreznog sustava Republike Hrvatske.

2.1. Definicija poreza

Porezi predstavljaju obvezna davanja koje država uzima od osoba i poduzeća te im za uzvrat osigurava javne usluge poput obrazovanja, zdravstvene zaštite, javne sigurnosti, brige za starije i siromašne članove društva itd. Odrednica da su porezi obvezna davanja znači da jednom kad dospiju na naplatu, trebaju biti i uplaćeni državi. U suprotnome država može prisilom ostvariti svoje pravo.

Oporezivanje je zasada jedini poznati praktični način ubiranja sredstava za financiranje javnih rashoda za dobra i usluge kojima se svi građani koriste. U moderno vrijeme, gotovo svaka ljudska aktivnost vezana za robu i usluge popraćena je nekom vrstom poreza. Dakle, porezi su cijena javnih dobara kojima se svi ljudi koriste gotovo svakodnevno i vrlo često se i ne pitaju kolika je njihova cijena.

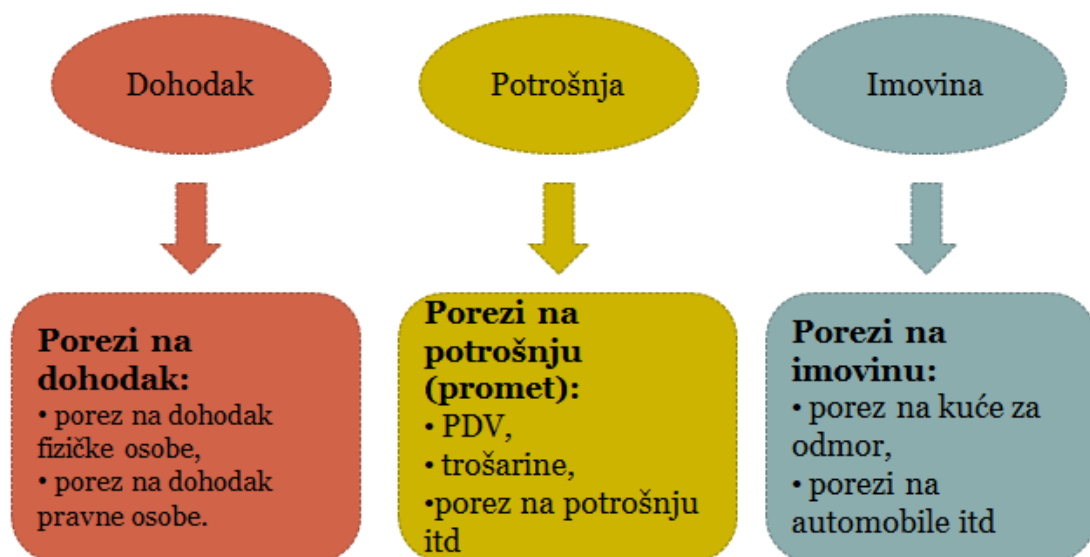
Osnovna obilježja poreza su sljedeća:

- **prinudnost poreza:** od najstarijeg doba porezi su bili prinudni prihod države. U nekadašnje vrijeme i samo uvođenje poreza je bilo prinudno, a danas plaćanje poreza postaje prisilno ukoliko porezni obveznik ne plati svoju poreznu obvezu te u tom slučaju nastupaju sankcije.

- nepovratnost poreza: država nije u obvezi vratiti poreznim obveznicima vlasništvo nad ubranin sredstvima od poreza – ona ova sredstva koristi za financiranje zadataka i mjera iz svoje nadležnosti.
- nepostojanje neposredne naknade: plaćanje poreza poreznom obvezniku ne daje pravo da traži protunaknadu od države.
- javnost ubiranja poreza: porezni obveznik se može lako informirati o poreznim oblicima koje je dužan plaćati – porezi su javni jer služe za ispunjenje općih interesa, a ne privatnih.
- novčani prihod države: u svim suvremenim državama porezi uglavnom predstavljaju prihode u novcu, osim u nekim rijetkim situacijama kada se javlja potreba za ubiranjem poreza u naturi. (Jelčić, 2001., 29.)

Slika 1 prikazuje ulogu poreza u ukupnoj ekonomskoj snazi zemlje.

Slika 1 – Kako mjeriti ekonomsku snagu?

Izvor: Sokol (2015.)

Porezni sustav i porezna politika podložni su promjenama, ali smatra se da one ne bi trebale biti prečeste i preradikalne. Česte promjene porezne strukture sugeriraju nesigurno institucionalno okruženje, a ono se smatra jednim od glavnih derivatora gospodarskog rasta nacionalnih ekonomija (Buterin et al, 2017).

Sve veća ekonomska povezanost država, regija i kontinenata ima utjecaja na približavanje poreznih sustava i mjera porezne politike, ali i dalje postoje znatne razlike u nacionalnim fiskalnim sustavima jer se svaka država najteže odriče svog fiskalnog suvereniteta. Nadalje, visina poreznog opterećenja posebno dolazi do izražaja u razdobljima recesija i kriza. Zbog zaduženosti je otežano funkcioniranje gospodarstva pa visoko porezno opterećenje stvara dodatni teret u recesijskim vremenima.

Brojne posljedice prezaduženosti i bilančnih neravnoteža do izražaja su došle upravo u vrijeme zadnje financijske krize, poznate pod imenom Velika recesija (Buterin i Buterin, 2014). Tada su bila ugrožena čitava financijska tržišta te je bila dovedena u pitanje čak i opstojnost financijski jakih institucija, poput mirovinskih fondova (Olgic Draženović et al, 2018). U tom smislu, kod promjene porezne strukture treba uvažavati brojne čimbenike, poput dostupnosti financijskih sredstava na tržištu. Naime, velika dostupnost financijskih sredstava može sugerirati nadolazeću financijsku krizu koja se potom vrlo lako može transformirati u gospodarsku krizu pa se u (Buterin et al, 2018). Nadalje, vrlo je važan tečajni rizik o čemu posebno treba voditi računa. Na to ukazuju brojni primjeri, poput onoga iz 2010. godine u Europskoj monetarnoj uniji kad su mjere Europske centralne banke gotovo dovele do pariteta eura i dolara (Buterin et al, 2015).

Noviji trendovi u oporezivanju podrazumijevaju:

- porezno usklađivanje–harmonizaciju: harmonizacija podrazumijeva jedinstvo raznolikosti, stupanje u sklad, približavanje, prilagođavanje pojedinih poreza, poreznih sustava i mjera porezne politike među državama.
- neutralnost u oporezivanju: prema teoriji, neki je porezni oblik neutralan ukoliko ne utječe na tržišne odluke; iz toga proizlazi kako bi se uloga poreza trebala ograničiti na prikupljanje sredstava za podmirivanje rashoda. Budući da svi porezi ne mogu biti neutralni (porez na dohodak), teško je govoriti o neutralnosti poreznih sustava.
- smanjenje poreznog opterećenja: od kraja 20. stoljeća sve su izraženiji zahtjevi za smanjenjem državne potrošnje, kako bi se rasteretilo gospodarstvo. U posljednjih nekoliko desetljeća među suvremenim zemljama osobito je primjetan trend sniženja stopa poreza na dobit.
- jednostavnost u oporezivanju: pojednostavljenje i transparentnost u oporezivanju posljedica su sve veće demokratizacije društva, a odnose se na lakše snalaženje poreznih obveznika u poreznim propisima, smanjenje broja poreznih oblika unutar pojedinog

poreznog sustava te preciznu zakonsku regulaciju koja ne daje mogućnosti za različita tumačenja zakona.

- naglasak na oporezivanju potrošnje: suvremena financijska teorija ističe brojne prednosti oporezivanja potrošnje kao što su veća pravednost u odnosu na oporezivanje dohotka, smanjena porezna evazija, poticanje štednje, pozitivan utjecaj na ulaganja itd. Međutim, ova orijentacija ima i određene nedostatke koji se prvenstveno očituju u pojavi regresivnog učinka.
- pravednost u oporezivanju: pravednost je jedan od temeljnih zahtjeva koji se postavlja pred svaki porezni sustav. Danas se smatra kako je pravedno progresivno oporezivanje; međutim, koja će se porezna načela primjenjivati u nekoj zemlji ovisi o nizu čimbenika povezanih uz, između ostalog, njihove nacionalne specifičnosti. (Sokol, 2015.)

Nadalje, postoje određene karakteristike koje čine tzv. dobar porezni sustav. One su iduće:

- **izdašnost**: prihod poreznog sustava mora biti adekvatan da zadovolji potrebe društva za javnim rashodima.
- **pravednost**: raspodjela poreznog tereta mora biti pravedna.
- uvažavanje problema **porezne incidencije**: nije značajna samo točka u kojoj se uvodi porez, nego i mjesto konačnog smirivanja poreza.
- **neutralnost**: poreze treba birati tako da se minimizira njihove uplitanje u ekonomsko odlučivanje. Takvo uplitanje uzrokuje nastanak “viška poreznog opterećenja” koji bi trebao biti što manji.
- **stabilizacijsko i razvojno djelovanje**: porezni sustav mora dopustiti korištenje fiskalne politike za postizanje stabilizacijskih i razvojnih ciljeva.
- **jednostavnost**: porezni sustav mora dopustiti da se pravedno i nearbitrarno primjenjuje, te da bude razumljiv poreznom obvezniku.
- **niski troškovi**: troškovi primjene i urednog izvršenja poreznih obveza moraju biti što niži, uzimajući u obzir i ostvarenje ostalih ciljeva. (Sokol, 2015.)

2.2. Razvoj poreznih oblika

Porezi su stari koliko i sama civilizacija – ne postoji niti jedan narod koji nije ubirao poreze. Još za vrijeme antičke Grčka i Rima porezi su podrazumijevali obvezu davanja pokorenih zemalja pobjedniku. S vremenom se shvaćanje poreza i poreznog sustava mijenjalo pa su porezi dobili drugačiju ulogu.

Tako u suvremenim državama porezi predstavljaju najznačajniji instrument prikupljanja prihoda. Također, oni imaju dominantnu ulogu među instrumentima javnih financija iz razloga jer su porezi fiskalni instrument putem kojeg javna blagajna dolazi do najvećeg iznosa prihoda, pa čine najizdašniji državni prihod te, uz svoje fiskalno djelovanje neizbježno imaju i ekonomsko i socijalno značenje.

Obilježja poreza u suvremenim državama razlikuju se od poreza kakvi su bili zastupljeni u prošlosti, posebice zbog razlika u društveno-političkom uređenju država. Tako je u robovlasničkim društvima vladar pokorenim narodima i nepunopravnim članovima društva nametao obvezu izdvajanja dijela imovine ili radnu obvezu (oblik plaćanja poreza) za potrebe podmirenja javnih rashoda.

U feudalnim državama obvezu plaćanja poreza uvodio je vladar uglavnom na temelju odobrenja staleža, te se može reći da je uvođenje poreza bilo rezultat dogovora između vladara i predstavnika staleža.

U ustavnopravnim sustavima koji su temeljeni na parlamentarizmu, članovi predstavničkog tijela u ime birača debatiraju o svakom zakonskom tekstu te ga usvajaju tek nakon što su ga u cijelosti i u pojedinostima prihvatili – ovo je slučaj i s aktima s područja oporezivanja. Kod ovakvih sustava, predstavničko tijelo pristajalo je na uvođenje poreza, što je značilo da ni njegovo uvođenje, a ni ubiranje nije akt prisile.

Iako izvori o ubiranju poreza sežu u daleku prošlost, razvoj poreznih oblika koje poznajemo relativno je nova pojava. U nastavku će se u kratkim crtama opisati najvažniji porezni oblici.

Porez na dohodak je porezni oblik koji se razvio u Engleskoj krajem 18. stoljeća. Nakon što je Engleska počela ubirati ovaj oblik poreza, mnoge druge europske zemlje također su počele uvoditi ovaj oblik poreza u svoje porezne sustave. Tako su, ubrzo nakon Engleske, porez na dohodak počele ubirati i Njemačka, Švicarska, Austrija i Francuska. Za vrijeme građanskog rata u SAD-u, u 19. stoljeću, također se uvodi porez na dohodak kao značajan izvor financiranja troškova tog rata. (Jelčić, 200., 225.)

Porez na dobit se počinje ubirati u 20. stoljeću – 1909. prvi put su ga uvele Sjedinjene Američke Države. Nakon Prvog svjetskog rata kao oblik oporezivanja porez na dobit uvode i druge države – Njemačka, Austrija, Engleska i Francuska.

Porez na dodanu vrijednost je oblik poreza na promet. Iako je ovaj porezni oblik poznat još od vremena starih civilizacija, njegovo pravo uvođenje započelo je za vrijeme Prvog svjetskog

rata. Neke od prvih država koje su ga uvele bile su Francuska i Njemačka. Suprotno njima, Danska, Švedska, Švicarska i Velika Britanija ovaj porezni oblik uvele su tek za vrijeme Drugog svjetskog rata. Republika Hrvatska uvela je porez na dodanu vrijednost 1998. godine. (Jelčić, 2001., 324.)

2.3. Porezni sustav Republike Hrvatske

Svaka država ima vlastiti sustav oporezivanja koji nije identičan kao sustav ijedne druge države. Brojni čimbenici utječu na sustav oporezivanja pojedine države – veličina državnog teritorija, gospodarska razvijenost zemlje, struktura gospodarstva, pripadnost političkoj ili ekonomskoj asocijaciji, dohodak po stanovniku, stopa nezaposlenosti, politički ustroj države, opremljenost porezne uprave i sl. Iako je porezni sustav svake države drugačiji, zajednička karakteristika svakog sustava je njegovo osnovno načelo – načelo pravednosti. Ostvarenjem ovog načela može se opravdati svaka zakonska izmjena i dopuna u poreznom sustavu. (Vlaić, 2017., 142.)

Porezni sustav Republike Hrvatske usklađen je sa smjernicama Europske unije i sličan je poreznim sustavima država članica. Pravni izvori poreznih obveza i prava za porezne obveznike i tijela državne uprave su Ustav Republike Hrvatske, Opći porezni zakon te ostali zakoni koji pojedinačno reguliraju ovaj sustav. Ustavom Republike Hrvatske propisana su osnovna načela oporezivanja u državi te obveza sudjelovanja u podmirivanju javnih rashoda, a ostala načela, prava i obveze iz odnosa između poreznih obveznika i poreznih tijela uređeni su Općim poreznim zakonom. (Bogovac, 2015., 2.)

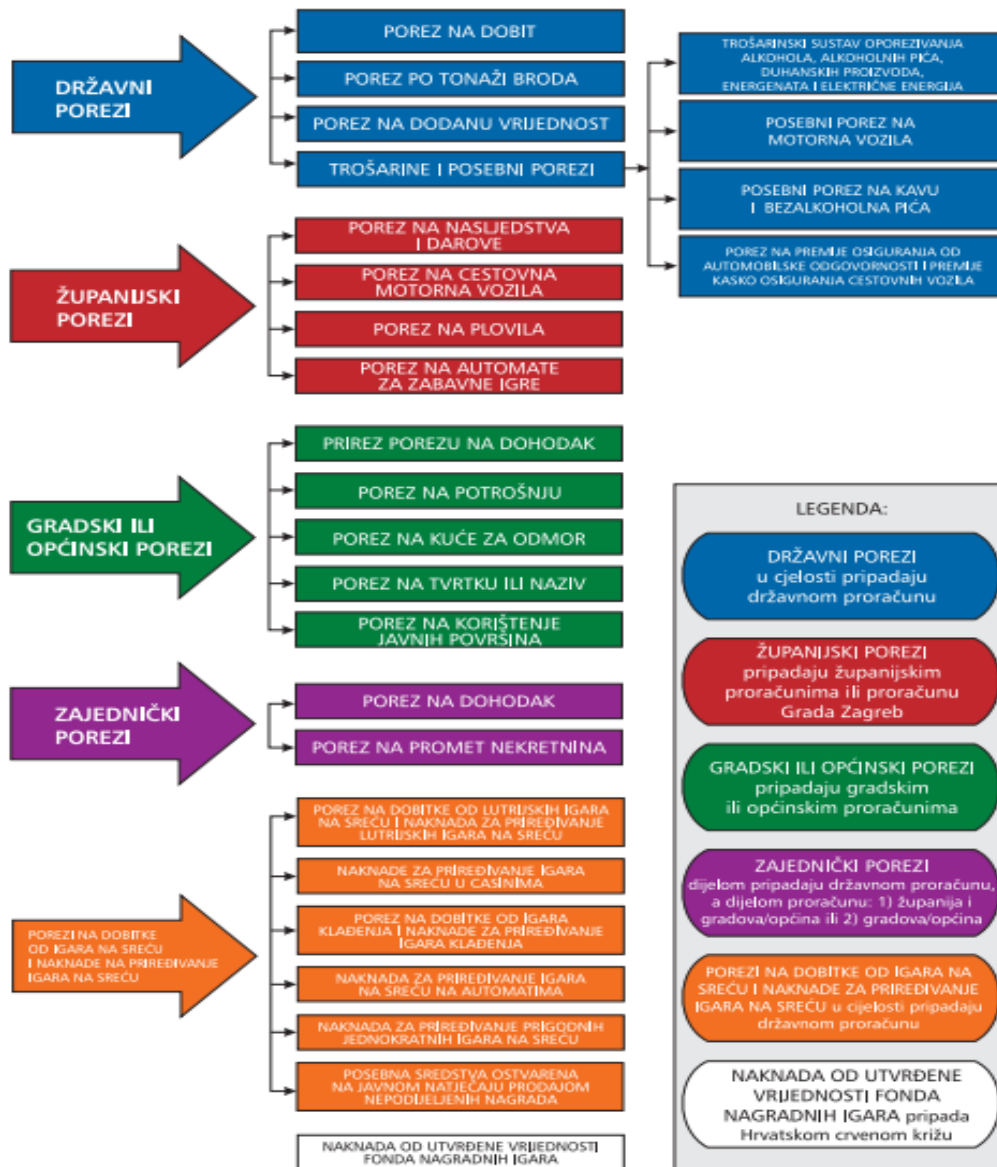
U gotovo 26 godina postojanja neovisne hrvatske države bilo je puno izmjena zakona i podzakonskih akata. Česte izmjene poreznih propisa u Republici Hrvatskoj rezultirale su poreznom nestabilnošću i nesigurnošću – kako poreznih obveznika, tako i potencijalnih novih investitora. Također, učestale izmjene poreznih zakona stvaraju problem knjigovodstvenim djelatnicima i samim poreznim službenicima te dovode do neujednačenosti u postupanju.

Tako su samo u razdoblju od 2012. do 2015. godine napravljene 44 izmjene i dopune propisa u poreznom sustavu Republike Hrvatske. Iz ovog razloga bila je potrebna kvalitetna zakonska

reforma i posloženje unutarnjeg ustroja Porezne uprave u cilju boljeg, bržeg i efikasnijeg postupanja. (Vlaić, 2017., 141.)

Na slici 2 vidljiv je sažeti prikaz poreznog sustava Republike Hrvatske.

Slika 2 – Porezni sustav Republike Hrvatske

Izvor: Jančiev, Z., Supić, J. (2015., 4.)

Porezne oblike u poreznom sustavu može se podijeliti prema kriteriju pokazatelja ekonomske snage koja se oporezuje kod poreznog obveznika; prema takvoj podjeli porezni sustav Republike Hrvatske može se prikazati na sljedeći način:

1. Oporezivanje dohotka
 - a. porez na dohodak (fizičkih osoba)
 - b. porez na dobit (dohodak pravnih osoba)
 - c. naknade za priređivanje igara na sreću

- d. porez po tonaži broda
 - e. prirez porezu na dohodak
 - f. porez na tvrtku ili naziv
 - g. porez na korištenje javnih površina.
2. Oporezivanje potrošnje
- a. porez na dodanu vrijednost
 - b. trošarine (posebni porezi na promet)
 - c. porez na potrošnju.
3. Oporezivanje imovine
- a. porez na kuće za odmor
 - b. porez na nasljedstva i darove
 - c. porez na promet nekretnina
 - d. porez na cestovna motorna vozila
 - e. porez na plovila
 - f. porez na dobitke od igara na sreću. (Bogovac, 2015., 3.)

Kada se govori o reformama poreznog sustava Republike Hrvatske, njih je kroz povijest bilo mnogo. Ipak, najkompletnija i najobuhvatnija reforma poreznog sustava nastupila je 01. siječnja 2017. godine. Ovom reformom izmijenjeno je ili dopunjeno ukupno osam zakona, a sedam njih je doživjelo bitne izmjene u toj mjeri da ih se može smatrati novim zakonima.

Reforma poreznih zakona u Republici Hrvatskoj bila je nužna prvenstveno zbog visokog poreznog opterećenja u odnosu na zemlje u okruženju, kao i zemlje Europske unije. Istovremeno, u poreznom zakonu postojao je i velik broj poreznih oslobođenja, olakšica i izuzeća koji nisu dali očekivane rezultate.

Kao glavni ciljevi reforme poreznog sustava isticali su se:

- smanjenje ukupnog poreznog opterećenja,
- poticanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva,
- izgradnja socijalno pravednijeg sustava,
- jednostavniji sustav oporezivanja i jeftinija porezna administracija te
- veća pravna sigurnost poreznih obveznika. (Vlaić, 2017., 155.)

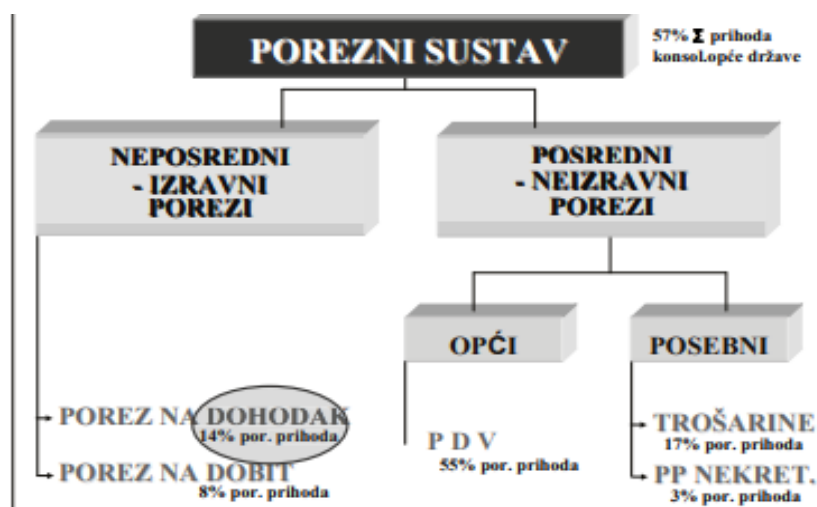
3. POREZ NA DOHODAK

Porez na dohodak je neposredni porez čija je izdašnost 14% poreznih prihoda konsolidirane opće države. Promatrano općenito, postoje dva različita porezna oblika kod neposrednih poreza: porez na dohodak i porez na dobit. Prema predmetu oporezivanja porez na dohodak i porez na dobit međusobno se ne razlikuju, jer se dohodak i dobit ne razlikuju sadržajno – oni se razlikuju po načinu mjerenja i to kratkoročno.

Kratkoročne razlike između dohotka i dobiti su posljedica primjene različitih osnovnih pravila priznanja – iskazivanja. Novčana osnova je osnovno pravilo priznavanja financijskih učinaka elemenata za utvrđivanje i oporezivanje dohotka. (Javorović, 2015., 83.)

Slika 3 prikazuje neposredne i posredne poreze unutar poreznog sustava.

Slika 3 – Neposredni i posredni porezi

Izvor: Javorović (2015., 84.)

Porez na dohodak definira se kao izravni porez – tj. kao porez koji se nameće izravno na dohodak osobe ili kućanstva koje bi trebali snositi porezni teret. Ovaj oblik poreza nameće se na oporezivi dohodak pojedinaca, obično prema progresivnim poreznim stopama. Ovo njegovo obilježje je jedna od temeljnih vrijednosti poreza na dohodak jer se zbog tog svojstva on može dobro prilagoditi sposobnosti plaćanja pojedinaca i kućanstva.

Budući da se može dobro prilagoditi sposobnosti plaćanja, njegovom se primjenom može postići pravednija raspodjela dohotka nakon oporezivanja. Iz ovog razloga porez na dohodak je u najvećem broju zemalja jedan osnovnih poreza čijom se progresivnosti unosi pravednost u porezni sustav. (Kesner-Škreb, 2004., 141.)

3.1. Pojam dohotka

Prilikom utvrđivanja predmeta oporezivanja primjenom poreza na dohodak, zapravo se utvrđuje obuhvat dobara koje će se oporezivati ovim porezom. Dakle, prilikom utvrđivanja predmeta oporezivanja primjenom poreza na dohodak, utvrđuje se sadržajna i teritorijalna dimenzija predmetnog obuhvata porezne obveze. Sadržajna dimenzija daje odgovor na pitanje na koji je dio ekonomske snage poreznog obveznika usmjereno oporezivanje dohotka, a teritorijalna dimenzija determinira prostor na kojemu on nastaje. (Arbutina, 1997., 161.)

Izračun obveze poreza na dohodak provodi se kroz četiri faze:

- I. dohodak iz svih izvora – troškovi ostvarenja dohotka = bruto dohodak
- II. bruto dohodak – porezni odbici i izuzeća = oporezivi dohodak
- III. oporezivi dohodak \times porezna stopa = obveza poreza na dohodak
- IV. obveza poreza na dohodak – odbici od porezne obveze = konačna obveza poreza na dohodak.

Osnovica poreza na dohodak u praksi predstavlja izraz kompromisa uvjetovanog različitim faktorima administrativne, socijalne, političke, pravne ili institucionalne prirode koji se razlikuju od zemlje do zemlje. Iako se oporezivi dohodak obično ograničava na dohodak dobiven u gotovini, ponekad se oporezuju imputirane ili pripisane rente vlasnika stanova i kuća u kojima oni stanuju, te dohodak dobiven u naturi. Međutim, te oblike dohotka u praksi je teško obuhvatiti, pa se oni često ne uključuju u punom iznosu u osnovicu poreza na dohodak. (Kesner-Škreb, 2004., 142.)

Prema naputcima Svjetske banke (1991), dobar porez na dohodak temelji se na malom broju poreznih razreda (ne više od tri), snižavajući gornje granične porezne stope (ne viša od 40%), širenju porezne osnovice ukidanjem izuzeća i smanjivanjem oslobođenja, oporezivanjem dohotka poljoprivrednika i samostalnog rada te oporezivanjem raznih dodataka na plaću (topli obrok, prijevoz).

Također, pravednost se kod ovog poreza postiže uvođenjem progresivnosti putem određivanja dovoljno visokog osobnog odbitka (na visinu jednog BDP-a po stanovniku ili u zemljama s lošom poreznom administracijom po dva BDP-a po stanovniku). Takav porez na dohodak ima široku poreznu osnovicu i blagu progresivnost. Porez se treba ubirati uz jednake uvjete za domaće i inozemne porezne obveznika.

3.2. Povijest oporezivanja poreza na dohodak

Prvi porez na dohodak uveden je 1798. godine u Velikoj Britaniji, a primjenjuje se od 1799. godine. Porez je uveden radi prikupljanja dodatnih prihoda na ime financiranja rata protiv Napoleona. U to vrijeme, porez na dohodak je sadržavao poreznu obvezu za pojedine vrste prihoda, propise o obračunu prihoda, kao i odredbe koje uzimaju u obzir subjektivnu gospodarsku snagu poreznih obveznika. Porez na dohodak se tad ubirao na svjetski dohodak britanskih poreznih obveznika, kao i dohodak koji su inozemni porezni obveznici ostvarili i Velikoj Britaniji.

Međutim, prilikom provođenja poreza na dohodak postojali su određeni tehnički problemi, pa je dvije godine nakon što je uveden, ovaj porez ukinut. Ipak, 1803. godine je ponovno uveden, kao izmijenjen zakon koji se zasnivao na različitim izvorima prihoda. Ovaj, izmijenjeni, zakon o porezu na dohodak i dan danas je temelj osnovne strukture poreza na dohodak u Velikoj Britaniji.

U Njemačkoj se porez na dohodak uveo nešto kasnije. Iako je već 1812. godine u Pruskoj uveden odgovorajući porez na dohodak, ovaj porezni oblik uklonjen je dvije godine kasnije. 1820. godine je uveden, pored tada već postojećih izravnih poreza, poseban porez s poreznim razredima koji je podijelio stanovništvo u porezne razrede. Ipak, misao o stvaranju poreza na dohodak, koji bi postojao neovisno o društvenim klasama, ipak se nije održala. 1851. godine u Pruskoj je uveden zakon koji je bio preteča sadašnjeg sustava oporezivanja dohotka u Njemačkoj. (Mijatović, 2007., 291.)

U vrijeme kada je tek uveden, o porezu na dohodak se raspravljalo kao o podobnom obliku oporezivanja u skladu s gospodarskom snagom i prikladnom instrumentu preraspodjele. Iako se u pojedinim državama uveo već u 19. stoljeću, porez na dohodak je pravu primjenu doživio

u razdoblju od 1880-ih do 1920-ih godina. Glavarina, porezni oblik koji se u prošlosti ubirao samom činjenicom da neka fizička osoba postoji, bez obzira na to ostvaruje li neke prihode ili ne, bio je preteča porezu na dohodak.

Porez na dohodak uveden je u Švicarskoj 1840. godine, u Francuskoj 1914. i 1917., u dvije etape, u Sjedinjenim Američkim Državama 1913., u Japanu 1887., u poreznom sustavu austrijskog dijela Austro Ugarske Monarhije 1896. godine, u Belgiji 1919. itd.

Tek s razvojem kapitalizma i jačanjem državne administracije stvaraju se pretpostavke za učinkovito ubiranje poreza na dohodak, te se ovaj oblik poreza danas ubire u otprilike 180 država u svijetu. (Mijatović, 2007., 292.)

3.3. Porezna osnovica i predmet oporezivanja

Predmet (objekt) oporezivanja porezom na dohodak jesu ukupni prihodi, tj. dohodak poreznog obveznika odnosno tzv. sintetički dohodak.

Porezna osnovica je dohodak umanjen za neoporezivi dio dohotka (osobni odbitak) i umanjen za porezni gubitak:

$$\begin{array}{r} \text{DOHODAK} \\ - \text{ OSOBNI ODBITAK} \\ - \text{ POREZNI GUBITAK} \\ \hline = \text{ POREZNA OSNOVICA} \end{array}$$

Porezna osnovica kod poreza na dohodak je ostvareni dohodak kao razlika primitaka i izdataka u istom poreznom razdoblju, različito za svaku kategoriju dohotka. Za razliku od oporezivanja dobiti po načelu obračunskog računovodstva, oporezivanje dohotka vrši se primjenom načela blagajne (ostvarenih primitaka i nastalih izdataka). Primici su sva dobra (novac, stvari, materijalna prava, usluge i drugo) koja su poreznom obvezniku pritekla u poreznom razdoblju. Izdaci su svi odljevi dobara s novčanom vrijednošću izvršeni radi ostvarivanja ili osiguranja tih primitaka. (Bogovac, 2015., 7.)

Prilikom utvrđivanja porezne osnovice određuje se prostorna i vremenska dimenzija porezne obveze. Većina zapadnih država u svojim sustavima oporezivanja dohotka uvažava načelo osobnosti i načelo teritorijalnosti. Dakle, fizičke osobe koje imaju prebivalište ili uobičajeno

boravište u tuzemstvu (neovisno o njihovom državljanstvu), tereti neograničena porezna obveza – plaćaju porez na dohodak ostvaren kako u tuzemstvu, tako i u inozemstvu.

Nasuprot tome, fizičke osobe koje u tuzemstvu nemaju niti prebivalište niti uobičajeno boravište, tereti ograničena porezna obveza – plaćaju tuzemni porez na dohodak samo na dohodak ostvaren u tuzemstvu.

Prilikom određenja vremenske dimenzije porezne obveze postavlja se pitanje za koje se porezno razdoblje utvrđuje porezna obveza. Za razgraničenje porezne osnovice od važnosti je utvrđivanje razdoblja u kojem je dohodak ostvaren (porezno razdoblje). Iako opsežni i sveobuhvatni koncept dohotka i porezne sposobnosti fizičke osobe zahtijeva plaćanje poreza na životni dohodak, iz praktičnih se razloga porez na dohodak u pravilu plaća na dohodak koji je porezni obveznik ostvario unutar kalendarske godine.

Porez koji se plaća na dohodak ostvaren tijekom jedne kalendarske godine, u slučaju primjene progresivne porezne tarife, za posljedicu može imati periodično uvjetovane progresijske učinke: kratkoročno smanjenje godišnjeg dohotka vodi poreznom opterećenju nerazmjerno visokom u odnosu na udio koji dohodak ostvaren u toj godini ima u ukupnom životnom dohotku. Također, jednokratni visoki dohoci vode ispodprosječnoj godišnjoj poreznoj obvezi; stoga, kako bi se izbjegli takvi periodično uvjetovani progresijski učinci, u stvarnosti se često odstupa od načela godišnjeg oporezivanja dohotka. (Mijatović, 2007., 302.)

4. POREZ NA DOHODAK U OECD ZEMLJAMA

OECD, odnosno organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, je međunarodna ekonomska organizacija sa sjedištem u Parizu. Organizacija je osnovana 14. prosinca 1960. godine, kao nasljednica Organizacije za europsku ekonomsku suradnju (OECC) nastale 1948. godine u sklopu Marshallova plana s ciljem rekonstrukcije europskog gospodarstva razorenog u Drugom svjetskom ratu.

OECD okuplja vlade zemalja iz cijelog svijeta koje se zalažu za demokraciju i tržišno gospodarstvo, održavanje ekonomskog rasta, povećanje zaposlenosti, podizanje životnog standarda, pomaganje ekonomskog razvoja te održavanje financijske stabilnosti – ne samo država članica, već i drugih zemalja.

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj trenutno broji 35 država članica, koje se smatraju gospodarski najrazvijenijim državama svijeta. Proračun organizacije sastoji se od dva dijela, koji služe za financiranje dviju skupina programa. U prvi dio proračuna uplaćuju sve države članice u jednakom postotnom iznosu, te u varijabilnom, progresivno, prema relativnoj veličini ekonomije. Drugim dijelom proračuna se financiraju specifični programi dijela članica i on se puni doprinosima od strane tih članica, progresivno ili prema nekoj drugoj dogovorenoj osnovi. (Nađ, 2018.)

Tablica 1 prikazuje države članice OECD-a, datume njihovog pristupanja organizaciji te kontribuciju prvom dijelu proračuna.

Tablica 1 – Pregled OECD članica

DRŽAVA ČLANICA	DATUM PRISTUPANJA	KONTRIBUCIJA (%)
1. AUSTRALIJA	7. lipnja 1971.	3,1
2. AUSTRIJA	29. rujna 1961.	1,5
3. BELGIJA	13. rujna 1961.	1,6
4. KANADA	10. travnja 1961.	3,6
5. ČILE	7. svibnja 2010.	1,4
6. ČEŠKA REPUBLIKA	21. prosinca 1995.	1,1
7. DANSKA	30. svibnja 1961.	1,3
8. ESTONIJA	9. prosinca 2010.	1,4
9. FINSKA	28. siječnja 1969.	1,2
10. FRANCUSKA	7. kolovoza 1961.	5,4
11. NJEMAČKA	27. rujna 1961.	7,4
12. GRČKA	27. rujna 1961.	1,1
13. MAĐARSKA	7. svibnja 1996.	1,0
14. ISLAND	5. lipnja 1961.	0,5
15. IRSKA	17. kolovoza 1961.	1,1
16. IZRAEL	7. rujna 2010.	1,4
17. ITALIJA	29. ožujka 1962.	4,1
18. JAPAN	28. travnja 1964.	9,4
19. KOREJA	12. prosinca 1996.	3,1
20. LATVIJA	1. srpnja 2016.	1,4
21. LUKSEMBURG	7. prosinca 1961.	0,6
22. MEKSIKO	18. svibnja 1994.	2,8
23. NIZOZEMSKA	13. studenog 1961.	2,2
24. NOVI ZELAND	29. svibnja 1973.	1,1
25. NORVEŠKA	4. srpnja 1961.	1,6
26. POLJSKA	22. studenoga 1996.	1,5
27. PORTUGAL	4. kolovoza 1961.	1,1
28. REPUBLIKA SLOVAČKA	14. prosinca 2000.	0,8
29. SLOVENIJA	21. srpnja 2010.	1,4
30. ŠPANJOLSKA	3. kolovoza 1961.	3,0
31. ŠVEDSKA	28. rujna 1961.	1,6
32. ŠVICARSKA	28. rujna 1961.	2,1
33. TURSKA	2. kolovoza 1961.	2,0
34. UK	2. svibnja 1961.	5,5
35. SAD	12. travnja 1961.	20, 6

Izvor: Izrada autorice završnog rada prema: Nađ (2018.)

4.1. Obilježja poreznih izdataka u OECD zemljama

Zemlje OECD-a porezne izdatke najčešće analiziraju u sustavu oporezivanja dohotka i dobiti te dodane vrijednosti, te ih povezuju s proračunskim procesima. Dok Australija, Belgija, Francuska, Njemačka, Nizozemska, SAD i Velika Britanija rade izvješća o poreznim izdacima za većinu izravnih i neizravnih poreza središnje vlasti, Austrija i Italija ih rade na svim razinama vlasti. Po kvaliteti i sveobuhvatnosti analiza poreznih izdataka najdetaljnije su Kanada i Sjedinjene Američke Države, čije su prakse omogućile brojnim drugim zemljama lakše razumijevanje i uporabu programa poreznih izdataka. (Bejaković i sur., 2012., 12)

Prema OECD-u, porezi (i doprinosi) koji terete rad čine tri razine opterećenja:

- (1) porezno opterećenje – koje predstavlja udio poreza na dohodak u bruto plaći;
- (2) neto porezno opterećenje ili prosječna osobna porezna stopa – što je zapravo udio svih poreznih obaveza koje posloprimac izdvaja iz vlastite bruto plaće, odnosno udio poreza na dohodak i doprinosa iz plaće u bruto plaći; te
- (3) ukupno porezno opterećenje, ili takozvani porezni klin – koji predstavlja zbroj poreza na dohodak te doprinosa iz plaće (na teret posloprimca) i doprinosa na plaću (na teret poslodavca) izraženih kao udio u ukupnim troškovima rada. (Grdović-Gnip, Tomić, 2010., 4.)

Načini, vrijeme i metodologija izvještavanja o programima poreznih izdataka te njihovi odnosi s proračunskim procesom značajno se razlikuju među OECD članicama. Tako, primjerice, u sedam od četrnaest zemalja koje objavljuju takva izvješća (Austrija, Belgija, Francuska, Njemačka, Portugal, Španjolska i SAD), tijela izvršne vlasti – najčešće ministarstva financija, imaju zakonsku obvezu izvještavanja o poreznim izdacima.

Nadalje, u Australiji, Belgiji, Finskoj, Francuskoj, Portugalu i Španjolskoj, ta su izvješća sastavni dio godišnjega proračunskog procesa. Austrija i Njemačka objavljuju detaljna izvješća o državnim subvencijama, koja obuhvaćaju sve oblike državne pomoći, bilo putem izravne državne potrošnje bilo putem poreznih izdataka.

U drugim zemljama ta izvješća nisu dio proračunskog procesa, nego se objavljuju kao pojedinačni neovisni dokumenti. (Bejaković i sur., 2012., 13.)

4.2. Analiza poreza na dohodak u odabranim OECD zemljama

U ovom potpoglavlju završnog rada analizirat će se porez na dohodak u idućim OECD zemljama: Kanadi, Njemačkoj, Japanu, Nizozemskoj, Portugalu, Francuskoj, Sloveniji te Češkoj Republici.

U **Kanadi** se kod definiranja poreznih izdataka koristi širi pristup prema kojemu se najosnovniji elementi sustava smatraju dijelom osnovnog, polazišnog poreznog sustava, a razna se iskrivljenja od polazišnog sustava smatraju poreznim izdacima. Kod poreza na dohodak jedinica oporezivanja je obveznik, razdoblje je kalendarska godina, a osnovica se djelomično prilagođava za inflaciju. Porez na dohodak uvažava i neka obiteljska obilježja (poput broja uzdržavanih članova i osobe s invaliditetom), koja bi se pak u drugim zemljama vjerojatno kategorizirala kao porezni izdaci.

Iznos poreznih izdataka se u Kanadi se izračunava za porez na dohodak i dobit te za porez na promet roba i usluga. Od 1997. godine izvješća obuhvaćaju ukupno osam godina (pet prethodnih, tekuću i dvije iduće godine). Porezni izdaci u porezu na dohodak u Kanadi su 1994. godine iznosili oko 8,3% BDP-a, 2004. 5,4% BDP-a, a 2009. su blago porasli na 6,5% BDP-a. (Bejaković i sur., 2012., 14.)

U **Njemačkoj** porezni izdaci nisu zakonski definirani, no izdacima se smatraju svi poticaji koji predstavljaju specifično odstupanje od osnovne, središnje strukture poreznog sustava, uključujući i manjak i/ili podbačaj u ostvarenju prihoda. Porezni izdaci procjenjuju se kao neubrani iznosi javnih prihoda u pojedinoj godini u velikom broju poreznih oblika. Svaki porezni izdatak analizira se nezavisno, bez procjene učinaka međusobnog djelovanja njihovih različitih kombinacija.

Od ukupno 56 poreznih izdataka njih 22 namijenjeno je gospodarstvu, 10 kućanstvima, a ukupna visina svih izdataka tijekom zadnjih desetljeća kreće se na sličnim razinama. 2006. godine udio izdataka u porezu na dohodak iznosio je 0,29% BDP-a, a kod ostalih poreznih oblika oko 0,45% BDP-a, odnosno ukupno oko 0,74% BDP-a, dok je 1980. godine ukupni udio u BDP-u iznosio 0,80%. (Bejaković i sur., 2012., 15.)

U **Japanu** porezni izdaci zakonom su definirani kao “posebne porezne mjere” tj. iznimka od osnovnih poreznih načela (jednakosti, neutralnosti i jednostavnosti), a ne kao odstupanja od normativne ili polazne porezne strukture s ciljem ostvarenja određenih političkih ciljeva.

Posebne se mjere procjenjuju za porez na dohodak, dobit, nasljedstvo, alkohol i porez na benzin, te se dodatno procjenjuju i opseg i struktura posebnih poreznih mjera za lokalne poreze.

U Japanu se u porezu na dohodak u 2007. godini više od polovice posebnih mjera odnosilo na olakšice za stambene kredite, a slijedila su umanjenja za premije osiguranja od potresa. Posebne mjere u oporezivanju dobiti čine 33,7% ukupnih mjera, a najznačajnija su umanjenja obveze za istraživanje i razvoj (17,9%) te poticaji ulaganja u razvoj malih i srednjih poduzeća (6,8%). Sve druge posebne porezne mjere čine oko 13,8% ukupnih mjera.

Nizozemska koristi OECD-ovu definiciju poreznih izdataka prema kojoj se poreznim izdacima smatraju sva odstupanja od uobičajenih pravila ili prakse kojima se smanjuju ili odgađa prikupljanje javnih prihoda u odnosu na standardni porezni sustav. U Nizozemskoj je u 2006. godini u porezu na dohodak i dobit bilo 55 vrsta poreznih izdataka (ili 1,1% BDP-a), dok ih je u 2007. i 2008. bilo 53 odnosno 52. Za druge poreze u razdoblju 2006.-08. bilo je 46 različitih poreznih izdataka (od toga 17 u porezu na dodanu vrijednost, 13 u trošarinama i 13 u porezu na prodaju nekretnina), što je činilo oko 0.9% BDP-a. (Bejaković i sur., 2012., 17.)

U **Portugalu** se porezom na dohodak obuhvaća dohodak cijele obitelji, uključujući i primitke uzdržavane djece. Primjenjuje se metoda zajedničkog oporezivanja uz djelomičnu diobu: zajednički prihod kod parova se dijeli s dva, a zatim se na taj iznos primjenjuju porezne stope kako bi se dobila porezna obveza, koja se onda množi s dva kako bi se dobila zajednička porezna obveza para.

Pri izračunu kojem poreznom razredu porezni obveznik pripada, dohodak se dijeli s dva. Porezna osnovica u Portugalu se izračunava tako da se od iznosa bruto plaće oduzme ukupan iznos standardnih odbitaka i olakšica te doda iznos socijalnih naknada uključenih u poreznu osnovicu. Postoji pet poreznih razreda sa stopama od 14,5%, 28,5%, 37%, 45% i 48% koje se primjenjuju ovisno o iznosu porezne osnovice. U slučaju poreznih obveznika čiji prihod proizlazi prvenstveno iz rada, nakon oporezivanja njihov raspoloživi dohodak ne smije biti manji od 120% iznosa minimalne plaće. (Beketić, 2016., 13.)

U **Francuskoj** porezni izdatak je svaki propis ili regulativa koja predviđa gubitak državnih prihoda, i s tim povezano smanjenje poreznog opterećenja obveznika u usporedbi s opterećenjem koje bi imao u slučaju primjene osnovnih poreznih pravila i načela poreznog zakona. U 2009. postojalo je 469 različitih osnovica za ostvarivanje poreznih izdataka (401 u 2001.), a ukupni iznosi neubranih javnih prihoda zbog poreznih izdataka sve više rastu. U 2009.

godini bili su oko 4,2% veći nego u 2008., u 2008. oko 7,1% veći nego u 2007., te čak 16% veći nego u 2001. (Bejaković i sur., 2012., 14.)

Današnji porezni sustav u **Sloveniji** formiran je početkom devedesetih godina. Novi zakon o porezu na dohodak iz 1991. godine pisan je u skladu s praksom europskih zemalja i ima osnovna obilježja ostalih poreznih sustava u Europi. Zamijenio je prijašnji sustav poreza na dohodak prema kojemu su samo neke kategorije poreznih obveznika (uglavnom samozaposleni) podnosile porezne prijave.

Baze podataka poreza na dohodak u Sloveniji obuhvaćaju oporezive dohotke, doprinose za socijalno osiguranje i godišnji plaćeni porez na dohodak, i to za sve pojedince. Različite vrste dohotka sadržane su u dvanaest skupina: 1. plaće; 2. ostali primici od zaposlenja; 3. naknade; 4. mirovine; 5. dohodak od rada po ugovoru o djelu i povremenog rada; 6. procijenjeni dohodak od zemljišta; 7. dohodak od privatnog poduzetništva i profesionalnih aktivnosti; 8. kapitalni dobici; 9. dohodak od kapitala; 10. dohodak od imovine; 11. doprinosi za socijalno osiguranje koje plaćaju zaposlenici; 12. porez na dohodak.

Dohoci od 1. do 10. čine bruto oporezivi dohodak. Odbijanjem doprinosa za socijalno osiguranje koje plaćaju zaposlenici te poreza na dohodak dobiva se neto oporezivi dohodak pojedinca. (Čok, 2004., 222.)

U **Češkoj Republici** obveznik poreza na dohodak je pojedinac. Za donacije općinama, te za donacije za socijalne, zdravstvene, crkvene i sportske aktivnosti u iznosu od barem 2% iznosa porezne osnovice, porezni odbitak iznosi 10% iznosa porezne osnovice. Porezna osnovica u Češkoj Republici se računa tako da se od ukupnog zbroja iznosa bruto plaće, socijalnih naknada uključenih u poreznu osnovicu i doprinosa poslodavca oduzme iznos poreznih odbitaka. Od 2008. godine postoji jedinstvena porezna stopa od 15% koja se primjenjuje na poreznu osnovicu. (Beketić, 2016., 7.)

5. POREZ NA DOHODAK U REPUBLICI HRVATSKOJ

Primjenu poreza na dohodak u suvremenim državama karakteriziraju sljedeća obilježja:

- a) Porez na dohodak veže se za činjenicu nastanka dohotka i oporezuje dohodak koji ostvaruje fizička osoba, neovisno od vrste upotrebe dohotka (načelo porezne irelevantnosti upotrebe dohotka i nemogućnosti odbitka troškova životnog održanja).
- b) Porez na dohodak odnosi se načelno na ukupan dohodak poreznog obveznika, a ne na pojedine dijelove dohotka. Drugim riječima, porez na dohodak u većini država određuje se prema ukupnom dohotku – tzv. sintetički porez na dohodak – na koji se primjenjuje jedinstvena porezna tarifa; nema diferenciranja poreznog tereta prema vrsti dohotka.
- c) Porez na dohodak za osnovicu ima stvarno (činjenično) ostvareni dohodak, a ne potencijalni dohodak, tj. dohodak koji bi se u optimalnim uvjetima mogao ostvariti.
- d) Porez na dohodak ubire se na ukupan neto dohodak, dobiven nakon odbitka troškova ostvarenja tog istog dohotka. Drugim riječima, porezna osnovica je neto veličina. Dobiva se na način da se ostvareni dohodak umanjuje za rashode, odnosno izdatke na ime ostvarenja dohotka; pritom se u obzir uzimaju i osobne okolnosti poreznog obveznika koje ukazuju na njegovu smanjenu individualnu gospodarsku snagu u odnosu na ostale osobe koje ostvaruju dohodak iste veličine. (Mijatović, 2007., 294.)

Razvoj poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj može se promatrati u tri razdoblja, a vežu se uz uvođenje novih Zakona o porezu na dohodak. Prvo razdoblje je od 1994. do 2000. godine, drugo razdoblje je od 2001. do 2004. godine, a treće od 2005. do 2010. godine.

Sintetički porez na dohodak u Hrvatskoj je uveden početkom 1994. godine. Do tada se oporezivanje dohotka temeljilo na cedularnom sustavu oporezivanja pri čemu su za svaki analitički porez bile propisane posebne porezne stope te olakšice i oslobođenja. Donošenjem novog Zakona o porezu na dohodak, Hrvatska je prihvatila tadašnji međunarodni trend u poreznim reformama. Osim što je uveden sintetički model oporezivanja dohotka, novim Zakonom reduciran je broj nestandardnih olakšica i oslobođenja.

Druga važna karakteristika bila je prihvaćanje potrošnog koncepta oporezivanja dohotka. Hrvatska je tada bila jedina zemlja koja je dosljedno primjenjivala alternativni model oporezivanja potrošnje. Tako se nije oporezivao dohodak od kapitala te prinos od vlastitog kapitala obrtnika što se provodilo primjenom zaštitne kamate. Uglavnom se oporezivao

dohodak od rada; dohodak od nesamostalnog rada koji je uključivao i plaće i mirovine te dohodak od samostalne djelatnosti. (Šimović, 2012., 5.)

Tablica 2 prikazuje nominalne izvore dohotka prema Zakonima o porezu na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1994. do 2000.; do 2001. do 2004. te od 2005. do 2010. godine.

Tablica 2 – Nominalni izvori dohotka prema Zakonima o porezu na dohodak u Republici Hrvatskoj

1994.-2000.		2001.-2004.		2005.-2010.	
Izvor dohotka	Obvezna porezna prijava	Izvor dohotka	Obvezna porezna prijava	Izvor dohotka	Obvezna porezna prijava
Od nesamostalnog rada	Ne	Od nesamostalnog rada	ne	Od nesamostalnog rada	ne
Od samostalne djelatnosti	Da	Od samostalne djelatnosti	da	Od samostalne djelatnosti	da
Od imovine i imovinskih prava	Da	Od imovine i imovinskih prava	ne	Od imovine i imovinskih prava	ne
		Od kapitala	ne	Od kapitala	ne
		Od osiguranja	ne	Od osiguranja	ne

Izvor: Izrada autorice završnog rada prema: Šimović (2012., 6.)

Zakon o porezu na dohodak koji je uveden 1994. godine u Republici Hrvatskoj je trajao do kraja 2000. godine. U međuvremenu je doživio niz izmjena koje su se odnosile na izmjene u stopama i poreznim razredima, uvođenje prireza te nekoliko promjena visine osobnog odbitka.

Drugi Zakon o porezu na dohodak stupio je na snagu početkom 2001. godine i s nekoliko izmjena i dopuna, bio na snazi do kraja 2004. godine. Najvažnija promjena u novom zakonu bila je djelomično napuštanje potrošnog koncepta ukidanjem zaštitne kamate i oporezivanjem dijela dohodaka od kapitala.

Od početka 2005. godine primjenjuje se treći Zakon o porezu na dohodak, koji je do danas doživio dvije izmjene, od kojih je najvažnija ona iz 2010. godine. Osnovni cilj novog Zakona bio je donijeti jednostavniji, pregledniji i razumljiviji propis. Većina poreznih olakšica koje su ranije uvedene zadržale su se sve do 2010., s tim da su posebno mjesto dobili i poticaji za

zapošljavanje i povećanje gospodarske aktivnosti na područjima posebne državne skrbi i brdsko-planinskim područjima. Ovim Zakonom nominalno je uveden i šesti izvor dohotka nazvan drugi dohodak – radi se o dohotku koji se ostvaruje povremeno izvan radnog odnosa, a koji je ranije bio obuhvaćen kao dohodak od drugih samostalnih djelatnosti.

Dakle, ovim Zakonom se željelo pojednostaviti sustav oporezivanja dohotka od samostalne djelatnosti i dohotka od nesamostalnog rada. Također, ukinuto je oporezivanje dividende i udjela u dobiti čime su oporezivi dohoci od kapitala dodatno suženi. Nadalje, ukinute su olakšice koje su se odnosile na dodatni osobni odbitak. Može se zaključiti da se različitim poreznim tretmanom izvora dohotka odstupilo od cjelovite primjene sintetičkog poreza na dohodak. (Šimović, 2012., 8.)

5.1. Osnovica poreza na dohodak

Porezna osnovica poreza na dohodak je ostvareni dohodak kao razlika primitaka i izdataka u istom poreznom razdoblju, različito za svaku kategoriju dohotka.

Rezidenti (fizičke osobe koje u Republici Hrvatskoj imaju prebivalište ili uobičajeno boravište ili su zaposlene u državnoj službi Republike Hrvatske) plaćaju porez na dohodak ostvaren u tuzemstvu i u inozemstvu (načelo svjetskog dohotka) a nerezidenti (u Republici Hrvatskoj nemaju ni prebivalište ni uobičajeno boravište ali u Republici Hrvatskoj ostvaruje oporezivi dohodak) samo na dohodak ostvaren u Republici Hrvatskoj (načelo tuzemnog dohotka).

Akontacije poreza na dohodak za većinu dohodaka se uplaćuju prilikom isplate dohotka, tehnikom poreza po odbitku. Ako je porezni obveznik, stjecatelj dohotka, na to obvezan ili tako želi, podnosi protekom kalendarske godine, do kraja veljače, godišnju poreznu prijavu u kojoj je obvezan prikazati sve dohotke sukladno Zakonu.

Propisani su i uvjeti pod kojima se primjenjuje poseban postupak utvrđivanja godišnjeg poreza na dohodak kojim porezni obveznici nemaju obvezu podnošenja porezne prijave već tu obvezu preuzima Porezna uprava. Porezne stope poreza na dohodak su progresivne a iznose 12%, 25% i 40%. Ostvareni dohodak umanjuje se za osobni odbitak ili neoporezivi dio dohotka za svakog poreznog obveznika te postotna uvećanja za uzdržavane članove obitelji.

Povlaštenja u sustavu poreza na dohodak sastoje se od oslobođenja za hrvatske ratne vojne invalide i članove obitelji stradalih branitelja, olakšica za potpomognuta područja i Grad Vukovar, osobama koje obavljaju umjetničku i kulturnu djelatnost, poticaja zapošljavanja, obrazovanje i izobrazbu te istraživanja i razvoja. (Zakon o porezu na dohodak)

5.2. Stope poreza na dohodak

Porez na dohodak u Republici Hrvatskoj se do 1. srpnja 2010. godine plaćao prema četiri granične stope:

- 15% do 3.200 kuna mjesečno,
- 25% između 3.200 i 8.000 kuna mjesečno,
- 35% između 8.000 i 22.400 kuna mjesečno te
- 45% iznad 22.400 kuna mjesečno.

Na porez na dohodak obračunan pomoću navedenih stopa primjenjuje se još i prirez porezu na dohodak u onim gradovima i općinama koji su ga propisali i na području kojih porezni obveznik ima prebivalište ili uobičajeno boravište.

Osim navedenih stopa po kojima se obračunava porez na dohodak po godišnjoj poreznoj prijavi, postoji još niz stopa po kojima se plaćaju porezi po odbitku za razne vrste dohodaka za koje nije potrebno podnositi godišnju poreznu prijavu. (Kesner-Škreb, 2010.)

Tablica 3 prikazuje stope poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj te u zemljama u regiji.

Tablica 3 – Stope poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj te u zemljama u regiji

Država	Raspon stopa (u %)	Broj stopa
Austrija	0-50	4
Njemačka	0-42	4
Italija	23-43	4
Češka	12-32	4
Mađarska	18 i 36	2
Poljska	19-40	3
Slovenija	16-50	5
Hrvatska	15-45	4

Izvor: Izrada autorice završnog rada prema: Kesner-Škreb (2010.)

Od 1. srpnja 2010. godine, visina stope po kojoj se plaća porez na dohodak ovisi o visini ostvarenoga dohotka. Na dohodak do visine osobnog odbitka porez se ne plaća. Iznad tog iznosa, porez na dohodak plaća se na sljedeći način:

- 1) po stopi od 12% od porezne osnovice do visine dvostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka,
- 2) po stopi od 25% na razliku porezne osnovice između dvostrukog i šesterostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka te
- 3) po stopi od 40% na poreznu osnovicu iznad šesterostrukog osnovnog osobnog odbitka.
(Zakon o porezu na dohodak)

5.3. Dohodak od nesamostalnog rada

Dohodak od nesamostalnog rada podrazumijeva razliku između primitaka (plaće) u novcu i u naravi što su ostvareni u poreznom razdoblju i doprinosa za obvezna osiguranja iz tih primitaka što su uplaćeni u istom poreznom razdoblju.

Porezno razdoblje je, u pravilu, kalendarska godina, a može biti kraće od kalendarske godine u ovim slučajevima:

1. kad fizička osoba rezident tijekom iste kalendarske godine postane nerezident, ili obratno. U tom slučaju porezno razdoblje obuhvaća razdoblje u kojemu je fizička osoba bila rezident ili nerezident ili
2. rođenjem ili smrću fizičke osobe poreznog obveznika.

Rezident je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj ima prebivalište ili uobičajeno boravište, kao i fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema prebivalište ni uobičajeno boravište, a zaposlena je u državnoj slubi Republike Hrvatske i po toj osnovi prima plaću.

Nerezident je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema ni prebivalište ni uobičajeno boravište, a u Republici Hrvatskoj ostvaruje dohodak koji se oporezuje prema odredbama Zakona o porezu na dohodak.

5.4. Utvrđivanje plaća za rad iz radnog odnosa

Obveznik poreza na dohodak od nesamostalnog rada po osnovi primljene plaće je fizička osoba koja ostvaruje dohodak. Poslodavac je solidarni dužnik u postupku obračunavanja i plaćanja poreza na plaću.

Primitak po osnovi nesamostalnog rada iz radnog odnosa je plaća u novcu i u naravi. Izdaci koji se priznaju prilikom oporezivanja nesamostalnog rada iz radnog odnosa (plaće) su:

1. uplaćeni doprinos za mirovinsko osiguranje iz plaće - 20% za mirovinsko osiguranje, ili
2. 15% za mirovinsko osiguranje i 5% za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje.

Primitak u naravi po osnovi nesamostalnog rada je plaća što je poslodavac i isplatitelj plaće isplaćuje radniku u naravi umjesto u novcu, to jest u stvarima, uslugama i pravima što imaju novčanu vrijednost. Ako radnik plaća djelomičnu naknadu za primitak u naravi vrijednost primitka je razlika između tržišne vrijednosti i plaćene naknade.

Najčešći vidovi primitka u naravi su:

- korištenje poslovnih zgrada i njihovih dijelova, garaža, odmarališta i kuća za odmor, stambenih zgrada i stanova i korištenje prijevoznih sredstava,

- korištenje kredita uz kamate ispod kamatne stope od 3% godišnje (osim kamata po kreditima što se daju ili subvencioniraju iz proračuna, ali ne i radnicima uprave),
- primici ostvareni u uslugama bez naknade, raznim darovima i ugošćenjima,
- primici po osnovi naknada i nagrada za rad u dionicama, uključujući i primitke po osnovi dodjele ili opcijske kupnje vlastitih dionica po povoljnijim uvjetima, kao i drugi primici od kapitala što su ostvareni u pravima, stvarima i uslugama koje imaju novčanu vrijednost,
- darovi, usluge bez naknade i slično čija je pojedinačna vrijednost preko 400,00 kuna po pojedinom radniku godišnje,
- svi drugi primici što se daju u naravi, osim izravnih ili neizravnih novčanih isplata i doznaka. (Ministarstvo financija, Porezna uprava, 2016.)

Tablica 4 prikazuje primitke iz radnog odnosa na koje se ne plaća porez na dohodak.

Tablica 4 – Primitci iz radnog odnosa na koje se ne plaća porez na dohodak

NAKNADE	NEOPOREZIVE SVOTE
Prijevozni troškovi na službenom putovanju	U visini stvarnih izdataka
Troškovi noćenja na službenom putovanju	U visini stvarnih izdataka
Troškovi prijevoza na posao i s posla mjesnim javnim prijevozom	U visini stvarnih izdataka, prema cijeni mjesečne odnosno pojedinačne prijevozne karte
Naknade štete zbog posljedica nesreće na radu prema odluci suda ili nagodbi u tijeku sudskog postupka, ako je naknada određena u jednokratnom iznosu	svota naknade
POTPORE	
Sindikalne socijalne pomoći što se isplaćuju iz sredstava sindikalne članarine članovima sindikata	iznos socijalne pomoći
Invalidnost radnika	do 2.500,00 kn godišnje
Smrt radnika	do 7.500,00 kn
Smrt člana uže obitelji radnika	do 3.000,00 kn
Bolovanje radnika duže od 90 dana	do 2.500,00 kn godišnje
DODACI	
Terenski dodatak u zemlji na ime pokriva troškova prehrane i drugih troškova radnika na terenu u zemlji	do 170,00 kn dnevno
Pomorski dodatak	do 250,00 kn dnevno
Naknada za odvojeni život od obitelji	do 1.600,00 kn mjesečno
OTPREMNINE	
Otpremnine prilikom odlaska u mirovinu	do 8.000,00 kn
Otpremnine radi poslovno i osobno uvjetovanih otkaza prema Zakonu o radu	do 6.400,00 kn za svaku navršenu godinu rada kod tog poslodavca
Otpremnine radi ozljede na radu ili profesionalne bolesti	do 8.000,00 kn za svaku za svaku navršenu godinu rada kod tog poslodavca
NAGRADE UČENICIMA	
Nagrade učenicima za vrijeme praktičnog rada i naukovanja	do 1.600,00 kn mjesečno
STIPENDIJE	
Stipendije učenicima i studentima za redovno školovanje na srednjim, višim i visokim školama i fakultetima	do 1.600,00 kn mjesečno

Izvor: Izrada autorice završnog rada prema: Ministarstvo financija, Porezna uprava (2016.)

5.5. Oporezivanja plaća u Republici Hrvatskoj i usporedba s odabranim OECD zemljama

U ovom potpoglavlju završnog rada opisat će se i usporediti oporezivanje plaća u Republici Hrvatskoj i u četiri države članice OECD-a: Sloveniji, Češkoj Republici, Portugalu i Francuskoj.

Tablica 5 prikazuje osnovne elemente oporezivanja dohotka od rada u Republici Hrvatskoj 2013. godine.

Tablica 5 – Osnovni elementi oporezivanja dohotka od rada u Republici Hrvatskoj 2013. godine

STOPE DOPRINOSA POSLOPRIMCA	
DOPRINOS	STOPA (%)
Za prvi stup mirovinskog osiguranja	15
Za drugi stup mirovinskog osiguranja	5
Ukupno	20
STOPE DOPRINOSA POSLODAVACA	
DOPRINOS	STOPA (%)
Zapošljavanje	1,7
Zdravstveno osiguranje	13,0
Zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu	0,5
Ukupno	15,2
Porezna osnovica (EUR)	Stopa (%)
<3.486	12
3.486-13.943	25
>13.943	40

Izvor: Izrada autorice završnog rada prema: Beketić (2016., 5.)

Tablica 5 prikazuje kako u Republici Hrvatskoj posloprimac od iznosa svoje bruto plaće odvaja ukupno 20% za doprinose, od čega 15% za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti (tzv. prvi stup) i 5% za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (tzv. drugi stup). Doprinosi poslodavca se pak sastoje od doprinosa za zdravstveno osiguranje po stopi od 13%, za zapošljavanje 1,7% i 0,5% za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu.

Osnovica poreza na dohodak računa se tako da se od iznosa bruto plaće oduzmu doprinosi posloprimca i iznos osobnog odbitka. Ako je dohodak (razlika bruto plaće i doprinosa posloprimca) manji od osobnog odbitka, porezna osnovica je jednaka nuli i u tom slučaju osoba ne plaća porez. Postoje tri porezna razreda, sa stopama od 12%, 25% i 40%.

Tablica 6 prikazuje osnovne elemente oporezivanja dohotka od rada u Češkoj Republici 2013. godine.

Tablica 6 – Osnovni elementi oporezivanja dohotka od rada u Češkoj Republici 2013. godine

STOPE DOPRINOSA POSLOPRIMCA	
DOPRINOS	STOPA (%)
Zdravstveno osiguranje	4,5
Socijalno osiguranje	6,5
Ukupno	11,0
STOPE DOPRINOSA POSLODAVACA	
DOPRINOS	STOPA (%)
Zdravstveno osiguranje	9
Socijalno osiguranje	25
Ukupno	34

Izvor: Izrada autorice završnog rada prema: Beketić (2016., 7.)

Podaci u tablici 6 pokazuju da u Češkoj Republici posloprimci iz bruto plaće izdvajaju 4,5% za zdravstveno osiguranje i 6,5% za socijalno osiguranje. Doprinosi poslodavca iznose ukupno 34% bruto plaće, a sastoje se od zdravstvenog osiguranja (9%) i socijalnog osiguranja (25%).

Tablica 7 prikazuje osnovne elemente oporezivanja dohotka od rada u Francuskoj 2013. godine.

Tablica 7 – Osnovni elementi oporezivanja dohotka od rada u Francuskoj 2013. godine

STOPE DOPRINOSA POSLOPRIMCA	
DOPRINOS	STOPA (%)
Mirovinsko osiguranje	6,85
Zdravstveno osiguranje	0,75
Osiguranje za nezaposlenost	2,4
Ostalo	različite stope
STOPE DOPRINOSA POSLODAVACA	
DOPRINOS	STOPA (%)
Mirovinsko osiguranje	10,00
Zdravstveno osiguranje	12,80
Osiguranje za nezaposlene	4,00
Osiguranje od nezgode na radu	2,43
Obiteljski doprinosi	5,40
Ostalo	različite stope
Porezna osnovica (EUR)	Stopa (%)
<6.011	0
6.011-11.991	5,5
11.991 - 26.631	14
26.631-71.397	30
71.397 - 15.1200	41
>15.1200	45

Izvor: Izrada autorice završnog rada prema: Beketić (2016., 10.)

Za mirovinsko osiguranje posloprimci u Francuskoj iz bruto plaće izdvajaju 0,1% od iznosa cijele bruto plaće i 6,75% na iznos bruto plaće do maksimalne vrijednosti od 3.086 eura (mjesečno). Za zdravstveno osiguranje izdvaja se 0,75% iznosa ukupne bruto plaće. Doprinosi za osiguranje za nezaposlenost iznose 2,4% i obračunavaju se na bruto plaću do maksimalnog iznosa 12.344 eura.

Poslodavci izdvajaju 10% bruto plaće za mirovinsko osiguranje posloprimaca, pri čemu se 1,6% primjenjuje bez gornje granice, dok se za preostalih 8,4% primjenjuje gornja granica od 3.086 eura. Doprinos za zdravstveno osiguranje iznosi 12,8% od iznosa ukupne bruto plaće, a za nezaposlenost se izdvaja 4% iznosa bruto plaće s maksimumom od 12.344 eura. Doprinosi za osiguranje u slučaju nezgode na radu variraju, a prosječna stopa doprinosa za 2013. je iznosila 2,43% na iznos ukupne bruto plaće. (Beketić, 2016)

U Portugalu posloprimci za doprinose izdvajaju 11% bruto plaće, dok doprinosi poslodavca iznose 23,75% bruto plaće. U oba slučaja doprinosi uključuju zdravstveno osiguranje, roditeljski dopust, nezaposlenost i mirovinsko osiguranje. U Portugalu se porezom na dohodak obuhvaća dohodak cijele obitelji, uključujući i primitke uzdržavane djece. Primjenjuje se metoda zajedničkog oporezivanja uz djelomičnu diobu: zajednički prihod kod parova se dijeli s dva, a zatim se na taj iznos primjenjuju porezne stope kako bi se dobila porezna obveza, koja se onda množi s dva kako bi se dobila zajednička porezna obveza para. (Beketić, 2016)

Tablica 8 prikazuje porezne stope i odbitke u Portugalu 2013. godine.

Tablica 8 – Porezne stope i odbitci u Portugalu 2013. godine

Porezna osnovica (EUR)	Stopa (%)	Iznos odbitka (EUR)
<7.000	14,5	-
7.000 - 20.000	28,5	980
20.000 - 40.000	37	2.680
40.000 - 80.000	45	5.880
> 80.000	48	8.280

Izvor: Izrada autorice završnog rada prema: Beketić (2016., 13.)

Tablica 9 prikazuje osnovne elemente oporezivanja dohotka od rada u Sloveniji 2013. godine.

Tablica 9 – Osnovni elementi oporezivanja dohotka od rada u Sloveniji 2013. godine

STOPE DOPRINOSA POSLOPRIMCA	
DOPRINOS	STOPA (%)
Mirovinsko osiguranje	15,5
Zdravstveno osiguranje	6,36
Za zapošljavanje	0,14
Osiguranje za roditeljski dopust	0,1
Ukupno	22,1
STOPE DOPRINOSA POSLODAVACA	
DOPRINOS	STOPA (%)
Mirovinsko osiguranje	8,85
Zdravstveno osiguranje	7,09
Za zapošljavanje	0,06
Osiguranje za roditeljski dopust	0,1
Ukupno	16,1
Porezna osnovica (EUR)	Stopa (%)
<8.021	16
8.021 - 18.960	27
18.960 - 70.907	41
>70.907	50

Izvor: Izrada autorice završnog rada prema: Beketić (2016., 15.)

Podatci u tablici 9 prikazuju da u Sloveniji iznos na koji se plaćaju doprinosi posloprimca uključuje bruto plaću, naknade za godišnji odmor i povlastice vezane za rad. Na iznos bruto plaće plaćaju se doprinosi poslodavca. Stavke za koje poslodavac izdvaja doprinose su također jednake, a razlika postoji samo u stopama. Osnovica poreza na dohodak izračunava se tako da se od iznosa bruto plaće oduzme ukupan iznos standardnih odbitaka i olakšica te se dodaje iznos socijalnih naknada uključenih u poreznu osnovicu. Postoje četiri porezna razreda sa stopama od 16%, 27%, 41% i 50%, koje se primjenjuju ovisno o iznosu porezne osnovice.

Kada se uspoređi porez na dohodak u Republici Hrvatskoj te u analiziranim OECD zemljama, vidljivo je da postoje određene razlike. U svakoj državi zasebno mogu se primjetiti posebnosti njihovih poreznih sustava, u pogledu poreza na dohodak (osobni odbitci, umanjene poreza, porezni razredi i stope) te doprinosa za socijalno osiguranje.

Kada se razmatraju izmjene poreza na dohodak, u Republici Hrvatskoj moguće je izmijeniti neke elemente sustava poreznih olakšica i naknada za obitelj. Tako bi se, primjerice, problem koji se tiče obitelji s prosječnim dohotkom koje ne ostvaruju doplatu za djecu, a također ne ostvaruju uštedu od odbitka za djecu u obliku niže plaćenog poreza na dohodak, mogao riješiti uvođenjem instrumenta umanjenja poreza kakav postoji u Češkoj Republici, pri čemu konačni iznos poreza može biti negativan ako je iznos umanjenja poreza viši od početne porezne obveze. (Beketić, 2016., 18.)

Nakon odrađene analize u ovom završnom radu, može se zaključiti da je porezni sustav različit za svaku državu te da proces izgradnje dobrog poreznog sustava nije nimalo jednostavan. Porezni sustav države trebao bi se temeljiti na načelima pravednosti, jednostavnosti i izdašnosti. Međutim, uspostava poreza kojeg karakteriziraju pravednost i ekonomska učinkovitost često je teška za provesti te stvara veliki financijski teret državi i stanovništvu. Konačno, kako bi porezni sustav države bio dobar, osnovna načela kojih se treba pridržavati su učinkovitost, pravednost, jednostavnost i provedivost te elastičnosti i izdašnost.

6. ZAKLJUČAK

Na samom kraju ovog završnog rada mogu se donijeti određeni zaključci vezano za temu koja je bila predmet istraživanja u radu. Porez na dohodak je u modernoj državi jedan od najvažnijih izvora poreznih prihoda. Važnost ovog poreznog oblika temelji se na tome što je on veoma djelotvoran element ekonomske i fiskalne politike, ali i porezni oblik kojega odlikuje velika financijska izdašnost.

Porezni obveznik poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj je fizička osoba koja ostvaruje dohodak. Rezident je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj ima prebivalište ili uobičajeno boravište. Nerezident je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema prebivalište ni uobičajeno boravište, a u Republici Hrvatskoj ostvaruje dohodak koji se oporezuje prema odredbama Zakona o porezu na dohodak.

Izvori dohotka u Republici Hrvatskoj su primici ostvareni od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava, kapitala i drugih primitaka. Porezom na dohodak utvrđuje se i plaća za kalendarsku godinu, osim ako je Zakonom o porezu na dohodak drugačije uređeno.

Porezna osnovica poreza na dohodak predstavlja ostvareni dohodak kao razliku primitaka i izdataka u istom poreznom razdoblju, različito za svaku kategoriju dohotka. Porezne stope poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj su progresivne, a iznose 12%, 25% i 40%.

Ostvareni dohodak umanjuje se za osobni odbitak ili neoporezivi dio dohotka za svakog poreznog obveznika te postotna uvećanja za uzdržavane članove obitelji.

U ovom završnom radu analiziran je porez na dohodak u Republici Hrvatskoj te u odabranim OECD zemljama. Analiza je pokazala određene razlike u osnovnim elementima oporezivanja; tako, primjerice, u Republici Hrvatskoj posloprimac od iznosa svoje bruto plaće odvaja ukupno 20% za doprinose, od čega 15% za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti i 5% za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje, dok u Češkoj Republici posloprimci iz bruto plaće izdvajaju 4,5% za zdravstveno osiguranje i 6,5% za socijalno osiguranje.

Nadalje, u Francuskoj posloprimci izdvajaju 6,85% za mirovinsko osiguranje, a za zdravstveno osiguranje izdvaja se 0,75% iznosa ukupne bruto plaće. Posloprimci u Sloveniji pak izdvajaju 15,5% za mirovinsko osiguranje te 6,36% za zdravstveno osiguranje.

Može se zaključiti da je porezno opterećenje radne snage velik problem, ne samo u Republici Hrvatskoj, nego i u drugim državama svijeta. Budući da je porez na dohodak temeljni instrument fiskalne politike, jako je važno da on bude usklađen s gospodarskim tokovima države, kao i da bude stabilan izvor prihoda te faktor ravnoteže na tržištu rada.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bejaković, P., Bratić, V., Franić, J. Modeli poreznih izdataka u odabranim zemljama, Institut za javne financije, Zagreb, 2012.
2. Beketić, I. Porezni klin u Hrvatskoj, Sloveniji, Češkoj Republici, Portugalu i Francuskoj, Institut za javne financije, Zagreb, 2016.
3. Grdović-Gnip, A., Tomić, I. Koliko duboko ruka države zadire u džep radnika? Hrvatska vs. Europska unija, Institut za javne financije, Zagreb, 2010.
4. Jančiev, Z., Supić, J. Hrvatski porezni sustav, Ministarstvo financija Republike Hrvatske – Porezna uprava, Zagreb, 2015.
5. Jelčić, B. Javne financije, Informator, Zagreb, 2001.
6. Jurković, P. Javne financije, Masmedia, Zagreb, 2002.
7. World Bank. Lessons of Tax Reform, Washington: The World Bank, 1991.

Članci:

1. Arbutina, H., Određivanje osobnog i predmetnog obuhvata porezne obveze pri oporezivanju dohotka i dobiti, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br.1-2, Zagreb, 1997.
2. Bogovac, J., Porezni sustav RH (kratki pregled), Nastavni materijal za izučavanje osnova hrvatskog poreznog sustava iz predmeta Javne financije. Studijski centar za javnu upravu i javne financije, Zagreb, 2015.
3. Buterin, V., Luležić, E., Buterin, D., (2018), Should Croatia develop its mortgage market? 7th International Scientific Symposium "Economy of Eastern Croatia - Vision and Growth", Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet Osijek
4. Buterin, V., Škare, M., Buterin, D. (2017), Macroeconomic model of institutional reforms' influence on economic growth of the new EU members and the Republic of Croatia, Economic research - Ekonomska istraživanja, 30, 1, 1572-1593.

5. Buterin, V., Plenča, J., Buterin, D. (2015), Analiza mogućnosti pariteta eura i dolara, Praktični menadžment, 6, 1, 22-29.
6. Buterin, V., Buterin, D. (2014), Hrvatska i bilančna recesija, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, 5, 1, 29-38.
7. Čok, M., Redistributivni učinci poreza na dohodak u Sloveniji, Financijska teorija i praksa, Vol. 28 No. 2, 2004. str. 219-233.
8. Javorović, M., Porez na dohodak u Republici Hrvatskoj. FIP - Financije i pravo, Vol. 3 No. 1, 2015. str. 83-100.
9. Kesner-Škreb, M.. Porez na dohodak. Financijska teorija i praksa, Vol. 28 No. 1, 2004. str. 141-143.
10. Mijatović, N., Razmatranje teorijskih pristupa osnovnim institutima uređenja oporezivanja dohotka, Revija za socijalnu politiku, Vol. 14 No. 3-4, 2007. str. 289-311.
11. Olgić Draženović, B., Buterin, V. Buterin, D. (2018), Strukturne reforme zemalja CEE-a u tranzicijskom razdoblju – pouke i zaključci, Zbornik Veleučilišta u Rijeci, 6, 1, 127-142
12. Šimović, H., Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. Revija za socijalnu politiku, Vol. 19 No. 1, 2012. str. 1-24.
13. Vlaić, D., Najznačajnije izmjene hrvatskog poreznog sustava, Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, No. 1-2/2017, 2017. str. 141-156.

Izvori s interneta:

1. Kesner-Škreb, M. Porez na dohodak. 2010. dostupno na: <http://www.ijf.hr/rosen/rosenic/dohodak.pdf>
2. Ministarstvo financija, Porezna uprava. 2016. dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Prirucnici_brosure/Place_161nova.pdf?fbclid=IwAR31RvCfmXzjYb_JCrDMOFVP-e31fQvFt4UI6G4smV98PvcPvEbHzC6erXI
3. Nađ, T. Ulazak Hrvatske u OECD. 2018. dostupno na: <http://finance.hr/wp-content/uploads/2013/12/2.pdf>
4. Narodne Novine. Zakon o porezu na dohodak. 2018. dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/85/Zakon-o-porezu-na-dohodak>
5. Porezi. dostupno na: http://www.ijf.hr/porezni_vodic/05-05/porezi.pdf
6. Porezi i porezni sustav. dostupno na: https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_2/4%20-%20Porezi%20-%20definicija,%20obiljezja,%20klasifikacija,%20opravdanje.pdf

7. Sokol, N. Porezni sustav i mjere porezne politike. dostupno na:
<http://www.efzg.hr/UserDocsImages//FIN//Porezni%20sustav%20i%20mjere%20porezne%20politike-finsoc-psih.pptx>

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1 – Kako mjeriti ekonomsku snagu?.....	4
Slika 2 – Porezni sustav Republike Hrvatske.....	10
Slika 3 – Neposredni i posredni porezi	12
Tablica 1 – Pregled OECD članica.....	18
Tablica 2 – Nominalni izvori dohotka prema Zakonima o porezu na dohodak u Republici Hrvatskoj.....	24
Tablica 3 – Stope poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj te u zemljama u regiji	27
Tablica 4 – Primitci iz radnog odnosa na koje se ne plaća porez na dohodak	30
Tablica 5 – Osnovni elementi oporezivanja dohotka od rada u Republici Hrvatskoj 2013. godine	31
Tablica 6 – Osnovni elementi oporezivanja dohotka od rada u Češkoj Republici 2013. godine	32
Tablica 7 – Osnovni elementi oporezivanja dohotka od rada u Francuskoj 2013. godine.....	33
Tablica 8 – Porezne stope i odbitci u Portugalu 2013. godine	34
Tablica 9 – Osnovni elementi oporezivanja dohotka od rada u Sloveniji 2013. godine.....	35